

At greina og tulka ein sálm

Tað er umráðandi at hava í huga, tá ið tú greinar og brúkar ein frymil, at frymilin bara er eitt hjálparamboð. Frymilin er ikki lagaður til ein ávísan sálm, tí kann tað væl vera, at ikki alt, sum er nevnt í frymlinum, er at finna í einum sálmi. Brúka frymilin soleiðis, at hann hóskar júst til tín sálm og legg tað afturat, sum tú heldur, er viðkomandi fyri tína greining.

GG. *Minst altíð til at vísa á dømi í sálminum og at grundgeva fyri tínum uppáhaldum.*

Um sálmayrking sum serligt tekstslag

Nøkur orð og hugtøk í frymlinum eru litað *blá* og skrivað við skákskrift. Niðast í hesum skjalinum eru orðafrágreiðingar til hesi orð og hugtøk.

Byrjan

Les sálmin ígjøgnum fleiri ferðir

- Les hann innantanna og les hann upp
- Kanna ókend orð í orðabók
- Greina fløkjasligar setningar

Um tekstin

Greið frá tí, sum tú veitst um sálmin, so sum

- Nær hann er skrivaður?
- Hvør hevur skrivað hann?
- Hvørjum hann er ætlaður (móttakari)?
- Við hvørjum endamáli hann er skrivaður?
- Í hvørjum sambandi hann verður brúktur?

Kjarnin

Greið frá, hvør kjarnin í sálminum er (t.e. innihaldið styttil til fáar reglur).

Bygging og innhald

- Hvussu er hann bygdur upp?
- Greið frá ørindum og ørindisreglum
- Hvat er sálmurin um? Greið frá innihaldinum í einstøku ørindunum.

Røddin í sálminum

- Er røddin óbeinleiðis (eingin persónur) ella beinleiðis til staðar í sálminum t.d. sum eitt *eg* ella sum ein 3. persónur *hon* ella *hann*?
- Vendir frásøgufólkið sær beinleiðis til lesaran ígjøgnum eitt *tú*?

Tíð og stað

- Kanna, um sálmurin er knýttur til ávísa tíð ella tíðarskeið.
- Kanna, um hann er staðbundin.

Snildir og mál í sálminum

- Hvørji rím eru?
- Eru rímuni *hoyri-* ella *lesirím*?
- Eru *endurtøkur* av orðum ella setningum?
- Hvørjar orðaflokkar er dentur lagdur á?
- Eru *jalig* ella *neilig* orð, ið hava týðning? T.d. lýsingar-, navn- ella sagnorð
- Hava orðini *hjátýðningar*? Ella eru tey *ítøkilig*?
- Er málbúin merktur av *bíblíumáli*?
- Eru dømi um *gomul* og *siðbundin* orð úr Bíbliuni?
- Síggjast dømi um serligar *máliskur*?

- Eru dæmi um miðalvarpingar og sagnorð í boðshátti?
- Eru dæmi um serlig lýsingarorð?
- Eru herðandi forfesti ella hástígg at síggja?
- Eru tvísagnir at síggja?
- Myndburðir?
- Samanberingar?
- Sálarkveiking?
- Persónsgerð?
- Ímyndir (eisini nevnt symbol)?
- Mótsetningar?

Tulking og tema

Tak saman um tað, sum tín greining vísir. Vert er at geva hesum serligan ans, tá ið tú tulkar:

- Hjátýdningar, ið eru knýttir til serlig orð
- Myndamál, ið kann skiljast í fluttari merking
- Mótsetningar og stríð
- Samanbrestir og tvídráttir
- Hvat snýr sálmurin seg í veruleikanum um?
- Tak saman um og greið frá, hví talan er um eina sálmayrking og ikki um eina vanligu yrking.

Millumtekstleiki

Er nakað millumtekstasamband í sálminum?

Kennir tú aðrar tekstir (søgur, myndir, filmir ella annað), ið viðgera sama evni? Greið frá teimum.

Boðskapur/hugburður

Hevur sálmurinn ein serligan boðskap til móttakaran?

Tín hugsan

Hvat heldur tú um henda sálmin? Gev grundir fyrir tínum sjónarmiðum.

Orðafrágreiðingar:

Rím: Dømi um *heilrím* (tað at bæði sjálvljóð og eftirfylgjandi hjáljóð bera upp á rím):
orð – norð. *Hálvrím* (tað at bert sjálvljóð bera upp á rím): tók – bót.

Endarím (endaorðini á reglunum ríma): Sirmar á *gøtu* – skýmir á *fløtu*.

Stavrím (tá fleiri orð byrja við sama hjáljóði): Bert er bróðurleyst bak.

Krossrím (onnur hvør regla rímar – abab - eisini nevnt *flættirím*). Dømi úr yrking eftir Hans A. Djurhuus:

eg elski tíni eygu, tey droymandi **bláu**, a
eg elski tínar varrar, teirra fríska reyða **lit** b
tær góvu mær so mangan ta fagrastu **gávu**, a
ið styrkir og vekur bæði vónir og **vit**. B

Hoyri- og lesirím: Dømi um *hoyrirím*: náttin – glottin. *Lesirím*: notin – sprotin.

Bíbliumál: sæla, tornakrúna, ormur og kongshøll.

Serligar máliskur: deyðans skuggadal, alveldis drottur og miskunn Harrans.

Gomul og siðbundin orð úr Bíbliuni: jarðarríki, harmur, líðing og ævinligur.

Miðalvarpingar og sagnorð í boðshátti: Halleluja, halleluja!, Guð havi lov! og Prísið Guði!

Serlig lýsingarorð: dýrmettum, heiðurlig, blómandi, blíð og mildi.

Herðandi forfesti ella hástig: allarbesti, fullgjørt, fríðasta og vænasta.

Tvísagnir: lov og þríf, súf og sorg, gleði og gleim.

Endurtøkur (verður þrúkt í yrkingum og tekstum fyrí at leggja herðslu á og skapa rytmu): Dømi úr yrking eftir Hans A. Djurhuus:

eg elski tíni eygu, tey droymandi bláu,

eg elski tínar varrar, teirra fríska reyða lit

Jalig orð (orð við positivari merking - eisini nevnd pluss-orð): fittur, eygnasteinur, hálova og rósa.

Neilig orð (orð við negativari merking - eisini nevnd minus-orð): óreinur, bartrog, sleyga og baktala.

Hjátýdningur (eisini nevnt konnotatíon): eykamerking, t.d. bartrog fyrí mann.

Ítøkilig orð (eisini nevnd denotatíon): neutral orð uttan eykamerking, t.d. maður.

Myndburður: Flyting av orði úr einari flokking í aðra, soleiðis at orðið fær eina flutta merking. Dømi: Hann er ein arbeiðshestur.

Samanbering: Skúlin er sum eitt fongsul.

Sálarkveiking: Náttúra og lutir hava menniskjansligar eginleikar. Dømi: Kavafonnin grætur.

Persónsgerð: Hugtøk fáa menniskjansligar eginleikar. Dømi: Deyðin við líggjanum kom.

Ímynd (eisini nevnt symbol): Dúgván er ímynd ella symbol fyrí frið.